

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 449/2021-34

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 17Ct/21/2003 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 17Ct/21/2003 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Okresnému súdu Bratislava I **prikazuje** v konaní sp. zn. 17Ct/21/2003 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **5 000 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **576,12 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 449/2021 z 26. augusta 2021 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručенú ústavnému súdu 31. júla 2020 a doplnenú 17. mája 2021.
2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ 5. septembra 2003 podal žalobu na okresnom súde vo veci náhrady škody spôsobenej pracovným úrazom. Po nariadení znaleckého dokazovania a doručení posudku bolo prvé pojednávanie uskutočnené 18. júla 2007, ďalšie 29. októbra 2007 a tiež 4. februára 2008. Následne bolo vykonané kontrolné znalecké

dokazovanie a súdne konanie pokračovalo nariadovaním pojednávanií a ich odročovaním. Dňa 26. januára 2015 súd vyhlásil rozsudok. Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 4Co/216/2015 z 28. februára 2018 rozsudok okresného súdu čiastočne potvrdil, sčasti zrušil a vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Aj po zrušení veci okresný súd odročil viacero pojednávanií a neskôr už aj z dôvodu pandémie COVID-19. Vec nie je stále právoplatne rozhodnutá.

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti argumentuje predovšetkým neprimerane dlhým súdnym konaním, pričom opakovane telefonicky a písomne žiadal a urgoval urýchlenie konania. Predseda súdu v odpovedi z 10. februára 2009 považoval sťažnosť za nedôvodnú. Druhú sťažnosť podal sťažovateľ na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky v dobe odvolacieho konania, ktorú krajský súd listom z 10. januára 2017 vyhodnotil ako dôvodnú.

4. Na základe už uvedeného sa sťažovateľ domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Tiež žiada priznať primerané finančné zadostučinenie 5 000 eur a náhradu trov konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení uznal obdobia nečinnosti, ktoré ospravedlňoval nadmernou zaťaženosťou súdnej kancelárie, zložitou vecou a pandemickou situáciou. Tiež ozrejmil, že súdny spis sa takmer 3 roky nachádzal na krajskom súde. Žiadal zohľadniť výšku primeraného finančného zadostučinenia.

6. Sťažovateľ vo svojom ďalšom podaní sa v plnom rozsahu pridržiava argumentácie uvedenej v doplnenej ústavnej sťažnosti.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu dochádza(lo) v namietanom konaní k porušovaniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02).

9. Prietahy v konaní či nečinnosť orgánu verejnej moci sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah orgánu verejnej moci, ktorý môže byť jedno či viacrazový, protiprávny a zároveň aj protiústavný útok týchto orgánov proti základným ústavou zaručeným právam (slobodám), ktoré v čase rozhodovania ústavného súdu predstavuje trvalé ohrozenie právne existujúceho stavu, pričom taký útok sám osebe nie je výrazom (výsledkom) riadnej rozhodovacej právomoci týchto orgánov (I. ÚS 582/2015).

10. Spor sťažovateľa sa týkal náhrady škody na zdraví v súvislosti s pracovným úrazom. Posúdenie právnej zložitosti veci nie je dané samo osebe predmetom konania ani frekvenciou toho-ktorého typu konaní, ale vždy skutkovými a právnymi okolnosťami konkrétnej prejednávanej veci. Podľa názoru ústavného súdu sa nepochybne toto konanie vyznačovalo právnou náročnosťou. Miernou komplikáciou pre súd bolo aj znalecké dokazovanie, na ktoré sa aj v judikatúre ústavného súdu prihliada (IV. ÚS 28/05), aj keď aj pri odborných znaleckých vstupoch má relevanciu efektívnosť prístupu súdu, najmä pokiaľ ide o voľbu časovo náročnejšieho písomného znaleckého posudku v pomere k závažnosti predmetu konania (III. ÚS 359/2021). Ústavný súd nezohľadnil argumentáciu okresného súdu týkajúcu sa rozsahu súdneho spisu (viac ako 1 000 strán), pričom ani táto skutočnosť nemôže ospravedlniť lehotu rozhodovania presahujúcu obdobie osemnástich rokov. Dobu rozhodovania považoval ústavný súd za neakceptovateľnú na riešenie akejkoľvek zložitej právnej otázky. Podľa názoru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) platí, že oneskorená spravodlivosť je odmietnutou spravodlivosťou (rozsudok ESĽP z 20. mája 2010 vo veci Medvedskyi proti Ukrajine, bod 75).

11. V správaní sťažovateľa neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne vplývali na dĺžku konania. Sťažovateľ sa snažil odstrániť zbytočné prietahy v konaní telefonickými aj písomnými urgenciami. Tiež upozornil na zbytočné prietahy sťažnosťou adresovanou predsedovi okresného súdu aj krajského súdu. Ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Význam samotného konania a jeho výsledok je nepochybne pre sťažovateľa dôležitý a ústavný súd v žiadnom prípade nemá v úmysle tento význam zľahčovať.

12. Ústavný súd pristúpil k ďalšiemu kritériu, a to k hodnoteniu postupu okresného súdu. Konanie sťažovateľa od doručenia žaloby (5. augusta 2003) do podania ústavnej sťažnosti (31. júla 2020) nie je právoplatne ukončené. Z chronológie úkonov vyplýva, že v konaní sa vyskytli okolnosti, ktoré významne prispeli k celkovej dĺžke konania, najmä prerozdelením veci štvrtej zákonnej sudkyni, opakovaným odročením pojednávania a zdĺhavým znaleckým dokazovaním. Ústavný súd k vedeniu dokazovania poznamenáva, že všeobecné súdy v rozsahu svojej právomoci nesú zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu znalca pri vypracovaní znaleckého posudku (III. ÚS 111/01, III. ÚS 56/02). K nepriaznivej pandemickej situácii COVID-19 a s ňou spojenými obmedzujúcimi opatreniami je potrebné dodať, že ani epidemiologická situácia nepredstavuje zásadnú prekážku pre fungovanie súdnictva (III. ÚS 421/2020, III. ÚS 171/2021).

13. Z vyjadrenia okresného súdu tiež vyplýva, že spis bol na krajskom súde od 5. mája 2015 do 27. apríla 2018, teda takmer tri roky. Pri hodnotení toho, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, je potrebné posudzovať dĺžku konania ako celok, nie preskúmať jednotlivé fázy konania (rozsudok ESĽP z 15. marca 2005 vo veci ██████ proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 60227/00, rozsudok ESĽP z 15. februára 2011 vo veci ██████ proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 60227/00, tiež judikatúra ústavného súdu I. ÚS 287/2018, I. ÚS 103/2019, I. ÚS 282/2019).

14. Ak nečinnosť súdu charakterizuje konanie ako celok, nemá význam hodnotiť sporadické úkony súdu (IV. ÚS 60/09, I. ÚS 76/09, I. ÚS 289/2010). Preto ústavný súd nevenoval pozornosť výrazným obdobiam nečinnosti a konanie posudzoval ako celok.

15. Okolnosti, ktoré okresný súd ospravedlňuje personálnym obsadeným súdu a nápadom vecí, opodstatňujú záver, že uplatnené práva sťažovateľa týkajúce sa včasnej súdnej ochrany porušené boli. Ústavný súd už viackrát uviedol (I. ÚS 141/03, II. ÚS 153/06, III. ÚS 399/2011), že personálne problémy (dlhodobá práceneschopnosť sudcu, zmeny zákonných sudcov) a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prieťahy, a to len v tom prípade, ak sa na ten účel prijali včas adekvátne opatrenia (I. ÚS 39/00, I. ÚS 55/02, III. ÚS 399/2011). Systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov (rozsudok ESĽP z 1. júla 1997 vo veci Probstmeier proti Nemecku, sťažnosť č. 20950/92, bod 64) a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prieťahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov nie je pomenovanie príčin prieťahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter. Ako už ústavný súd uviedol, účelom ústavnej sťažnosti je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ ocitol.

16. Ústavný súd kvalifikoval konanie ako extrémne prieťahy a v súlade s ustálenou judikatúrou (III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) už vyslovil, že samotnou dĺžkou súdneho konania dochádza k porušeniu práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov. Stav právnej neistoty sťažovateľa na súdnu ochranu sa tak stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Ústavný súd vzhľadom na ústavne neakceptovateľnú dobu konania deklaroval porušenie uplatnených práv.

17. Dotknutá vec sťažovateľa nie je rozhodnutá a vo vyjadrení okresného súdu rezonovali obavy z nepriaznivej personálnej situácie a zaťažnosti súdu, a tým obmedzeným možnostiam na súde. Aj napriek tomu, že v konaní je nariadený termín pojednávania na 19. október 2021, ústavný súd doplnil ochranu aj o uloženie príkazu okresnému súdu vo veci konať (čl. 127 ods. 2 ústavy), a to z dôvodu, že kým nie je rozhodnuté o všetkých zložkách návrhu vrátane trov konania, prípad nie je skončený.

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

18. Sťažovateľ sa domáhal aj primeraného finančného zadosťučinenia 5 000 eur. Cieľom tohto inštitútu je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 132/2012). Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia zohľadnil okolnosti konania, ktorými sú extrémna dĺžka konania, predmet sporu, význam sporu pre sťažovateľa, aktivitu sťažovateľa a podiel okresného súdu na celkovom stave vecí. S ohľadom na tieto skutočnosti ústavný súd považoval za spravodlivé priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie v navrhovanej výške 5 000 eur (čl. 127 ods. 3 ústavy).

19. Sťažovateľ má nárok aj na náhradu trov právneho zastúpenia za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a replika) v sume trikrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume trikrát po 10,87 eur. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 576,12 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. októbra 2021

Robert Šorl
predseda senátu